

TELEGRAFUL ROMANU

Nr. 71. ANULU XIV.

Sabiiu, in 8/20 Septembre 1866.

Telegrafulu ese de doue ori pe septemana: joi'a si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiiu la espeditur'a foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catra espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Eveniminte politice.

Sabiiu in 7 Septembre.

Cestiunea ministeriului unghurescu si cu dens'a cea unghuresca iara o inviia d'uaarele ce voiau mai candu sa-i faca capetulu. Ministeriulu unghurescu aru fi acum mai siguru ca inainte de acés'a. „Pester Corr.“ este de astadata carea crede fara indoiela in curend'a denumire a acelui ministeriu si N. Fr. Bl. adauge, ca dens'a a disu acés'a inainte cu vre-o cate-va dile, candu alte diuarie priveau cestiunea cu totulu periclitata.

„Pest. Cor.“ scie cu siguritate, ca cont. Mauritiu Eszterházy plecandu acum cu concediu, pleca totu odata si din oficiulu seu. Pest. Cor. dice:

„De optu dile incoce s'a apropiatu de implinire o schimbare in constelatiunile politice ale Ungariei, carea nu va remanea fara de influentia asupr'a spiritului ministeriului unghurescu, carele e tocm'a acum in infiantare, si in consecuentia asupr'a desvoltarei lucrurilor preste totu. Aici se intielege pusetiunea ministrului fara portfoiu, a contelui Eszterházy in sfatulu coronei, care pusetiune in dilele din urma a recunoscut'o insusi de periclitata si pre carea mentianatulu barbatu de statu e decisu a o parasí. E demultu unu secretu publicu, ca cont. Eszterházy nu e amicul regimului parlamentariu si ca specialminte densulu dela inceputu a lucratu in contr'a acestoru dorintie ale dietei unghuresci. Dupa ce in sa acum in consiliulu ministrilor au invinsu ide'a denumirei unu ministeriu *responsabilu unghurescu*, cont. Eszterházy nu mai vrea sa siéda in consiliulu coronei. — Precum se spune din isvoru siguru, contele Eszterházy nu au abdisu numai de participarea la ministeriulu celu nou ce aru fi sa se formeze, ci au renuntiatu de tota pusetiunea lui in consiliulu coronei, si déca se aru intempra ca denumirea ministeriului ung. sa devina fapta, atunci se va retrage definitivu in viétia privata. Acés'a determinare a contelui au causatu in tempulu din urma impedecarea páruta a lucrurilor. — Decisiunea e facuta. Dupa tote semnele se vede, ca contele Eszterházy nu va mai ocupá loculu in ministeriu si ca concediulu acestu pe tempu ne fipsatu va sa se prefaca in despartire definitiva de cariera politica.“

Despre contele Goluchowski iara se suna, ca va fi denumitu locutiitoriu in Galiti'a. Conjectura acés'a a causat'o o audientia ce au avutu contele la Imperatulu, la care ocaziune au fostu vorb'a despre reformele fiitóre in Galiti'a. Reformele aceste se dice ca voru fi de o natura cu tosulu nationala. Se va introduce limb'a polona in officii si in scoli. Cum voru fi tratati rutenii in er'a reformeloru ne spune N. Fr. Bl. candu dice, ca intre reformele ce au sa se faca „are sa se departeze influentia moscovita dela rutenii cei leali.“

Dupa W. Abdp. bar. Werther tramisulu Prussiei la curtea din Vien'a s'a intorsu iarasi la postulu seu.

Membrii federatiunei germane nordice au incheiatu unu tratatu de 7 articuli, carele sa dureze pana la definitiv'a decidere asupr'a referintieloru federatiionali eventualminte pre unu anu. Celu mai insemnatu articulu e alu 4 lea, in carele se dice, ca trupele federatiloru suntu supuse comandei supreme a Maj. Sele, Regelui din Prussia. —

In dilele din urma se vorbea de o intálnire de diplomati in Biaritz, la care, se intielege de sine, ca imp. franc. Napoleonu inca era sa ia parte in rendulu dintáiu. Telegramme mai dincóce vestescu, ca Napoleonu nu va calatori la Biaritz si asiá e probabilu ca nici intálnirea mentianata nu se va realisa.

Se asteptá cu mare nerabdare publicarea unei note cercularie a ministrulu francesu Lavalette suplinitoriulu ad interim alu marchisului de Moustier. Monitoriulu dela 17 publica acea cercularia; cuprinsulu lu avemu pana acum numai in vre-o cate-va parole aduse de telegrafu (vedi Herm. Ztg. de eri) pre care le impartásimu si noi dupa cum le aflámu in depesia: „Coalitiunea“ se dice acolo „celoru trei puteri nordice e risipita, o Prussia mai mare asigura independintia Germaniei, Germani'a imitandu pe Franci'a in privintia principiiloru nationalitatiloru se apropia de Franci'a. Aseme-

nea s'a apropiatu Itali'a de noi. Austri'a scapa de grigile nemtiesci si italiene, se concentreza in resaritu (Orientu) si reprezenta o putere de 35 milione. Regimulu cuprinde (pricepe) anessiunile demandate de necessitate. Resultatele din urma ale resbelului demunstra necesitatea perfectiunarei armatei.“

Vomu vedé in scurtu si efectele acestei cercularie, carea o vedemu numai in scheletulu ei. Cu tote aceste luámu notitia si despre impregiurarea, ca o parte din diuaristic'a cea mare, dupa ce a risu si si-a batutu jocu de diplomati'a cea gresita a lui Napoleonu fatia cu de Bismarck, incepe acum a vorbi in altu tonu. Din ce vede, ca concessiunile lui Napoleonu suntu mai mari si dovedescu o mai mare pacientia, din aceea si temerea despre nedurarea pácei inca cresce, pentru ca credu unii ómeni, ca Napoleonu va face mereu la concessiuni, pana candu in fabricile franceze pusc'a cea din urma, dupa modelulu celu nou, va fi gat'a. Atunci apoi va face frontu cátra Prussia si spectacululu se va incepe.

Dupa o cor. a „Presse“-i vieneze dela Parisu aflámu ca Franci'a pasiesce decisivu in cestiunea recunóscerei principelui de Hohenzollern, de principe alu Romaniei. Erumperea revolutiunei in Candi'a si neintielépt'a purtare a Portiei cu statele supuse suveranitatii sele au silitu pre Franci'a la acés'a. Nisuintiele Franciei in privintia acés'a s'au intálnitu cu intentiunile Prussiei. Atátu „Patrie“ cátu si „N. A. Ztg.“ vorbescu cu multa caldura si interesu de necesitatea acestei recunósceri si arata Portiei seriozitatea situatiunei pline de periculi, déca nu va face destulu opiniunei publice in privintia acés'a si cu deosebire i arata la ce periculi se espune prin nedecisiunea ei, fatia cu Russia.

Mai incolo se spune totu acolo, ca Port'a la intrepunerea lui Napoleonu aru fi castigata pentru recunóscerea principelui Carolu. Se dice si aceea ca Napoleonu aru fi insciintiatu telegrafice pre Carolu despre acés'a. Multu se fia contribuitu la acés'a recunóscere marchisulu de Moustier spriginitu de repr. prusianu la Constantinopole, Brassier de St. Simon. —

Despre decurgerea lucrurilor in Itali'a se dice ca negociárilu intre acés'a si Austri'a au datu si de greutatea cum sa se impaco cu detori'a venetiana. Privitoriu la predarea Venetiei inregistrámu, ca Comissariulu Franc. Lebeuf se afla deja in regatulu Venetiann spre a primi si predá Veneti'a. Trupele italiene voru intrá si in cetatea Veneti'a inainte de plebiscitu. Pentruca trebuie sa observámu si aceea ca dupa predarea Venetiei comissariulu franc., poporulu regatului venetianu va fi intrebatu si provocatu a decide prin votu asupr'a sortiei sele. Cetatea Veneti'a si fortáretiele se voru predá unei comissii de venetiani alésa de Franci'a si Itali'a impreuna. —

Se vorbesce de gen. ital. Menabrea cá de fiitoriulu reprezentante alu Italiei la curtea din Vien'a. —

Din Orientu suntu scirile pana in momentele candu scriemu acestea, ce-va mai rari. Din Constantinopolea cetimu numai o depesia, ca exministrulu de finantie Tefik pasi'a e denumitu guvernatore generalu in Macedoni'a. — Din Candi'a se scie ca intre crestini aru fi diferentie in pareri, pentruca, precandu unii voru anessiune la Greci'a, de unde le vinu mereu ajutorie, o fractiune, carea se teme de nereesirea revolutiunei se multiamesce a se supune vice regelui egipténu. Se mai spune ca Candiotii au compusu o suplica si o au predatu consulului americanu. Ei róga pre regimulu stateloru unite americane pentru intrevenire in favórea loru (Candiiloru.)

Ortografi'a romana.

I.

Dupa cátu cunóscemu si scimu, in Austri'a avemu noi Románii trei ortografii principale. Fia-care provincia si-are ortografi'a sea. Transilvani'a pe cea stabilita de cosmis. fil. Sabiana a eruditului filologu T. Cipariu, Ungari'a alt'a a sea reprezentata in jurn. „Concordi'a“, Bucovin'a pe cea a renumitului filologu A. Pumnulu. Ce atinge cele doue d'antáiu se caracteriseza prin aplicarea unoru semne la insemnarea vocaliloru influentiatóre asupr'a unoru consonante si prin aceea, ca unde se potu pune regule generale sem-

nele se elasa; iara cea a trei'a prin aplicarea literilor simple pentru fia-care sonu. Numirea de principiu etimologicu si foneticu de-si este potrivita incatu-va, totusi cercetandu mai afundu vedem: ca ambele sisteme in sensulu celu mai largu se bazeza pe etimologia.

Veri-ce barbatu cu judecata sanatoasa si serioasa, vedindu acest'a, trebuie sa fia ingritu de viitoriulu literaturei nostre si trebuie sa conlucre si sa staruiesca spre a abate acest'a fortuna si acestu periculu invederatu, ce amenintia luminarei si culturai nationale in tote privintiele; si inca cu atat'a mai multu, caci aceste trei ortografii se usiteza si intarescu pe di ce merge in diferitele trei provincie totu mai multu, fara ca sa fia vre-unu prospectu de a se contopi vre-odata intr'un'a. Nimenea nu va cerca sa demustre contrariulu fiindu atatu de invederatu: ca ecesta impregiurare, adeca neintielegerea in privint'a ortografiei, impedece multu luminarea si totu progresulu spre cultura la consolidarea caracterului nationalu.

Avemu asociatiuni literarie, avemu barbati eruditi, cari au scrutatu mai adencu originea si geniulu limbei nostre si a celorlalte limbi surori: ore sa nu se pota stavili si la noi o ortografia, care sa impace pe toti si sa corespundia pretensiunilor ratiunale, ce sa facu din tote partile, ca sa gatimu prin acest'a calea si claselor mai putinu culte spre cunoscerea si priceperea limbei materne dupa regule gramaticali, ce le-a formatu natura si geniulu productivu alu limbei in seculi?

Astadi tinteza tota lumea totu dupa usiorare si practicabilitate, la simplicitate si naturalitate, numai noi cautamu in privint'a ortografiei calile cele mai grele si nepractice. Toti tintescu a usiura poporului de josu intrarea in palatulu muselor, se silesu toti a radica poporulu din pulbere si din nesciintia la lumina si cunoscintia, si a nu mai lasa ca sciintiele sa fia privilegiu numai pentru o clasa de omeni, ci unu bunu comunu pentru toti: numai noi nu vrem sa ascultamu si sa urmamu spiritulu tempului.

Acest'a insa nu mai pote dura deca nu voimu, ca sa periclitamu viitoriulu natiunei tragendu asupr'a nostra blestemele fiiloru nepotiloru si stranepotiloru nostri.

Ce e dreptu in Transilvania s'a cam facutu unu pasiu spre indreptare, s'a incetatienitu ortografi'a Par. T. Cipariu cu unele modificari (mai lasandu si din etimologismulu celu pre rigorusu, de a ne perde in limbile cele vechi si a nu mai da de capetu) aprobata si adoptata de com. fil. Sib., carea ortografia s'a primitu si din partea Asociatiunei in adunarea sea generala dela Brasiovu. Ei, dara ce folosu? S'a primitu numai de ctra o fractiune mica a natiunei romane. Romania nu vrea sa scia de o impunere a unei ortografii, ce inca nu e de totu stabilita, si acest'a in catu-va cu dreptu cuventu: caci acesta ortografia de-si e cea mai potrivita geniului limbei si pe a carei principiu suntu in adeveru basate tote celelalte ortografii, si mai apta de a primi concessiuni spre a se fixa si stabili, totusi, in form'a ei de astadi, e cea mai lastica si lasata neperfecta in desvoltarea ei. (Acest'a se va areta mai la vale). Chiaru si noi cei din Austria inca nu amu primit'o toti. S'a introdusu prin seole ce e dreptu, s'a introdusu la guvern, insa cum se incurca si pre aici, cate multe ne copte iesu de preste totu loculu si dai peste ele cu gramad'a! Ce confusiune aduce in trebile administrative cunoscitu toti ce ce au convingere din propri'a esperintia; insa ce confusiune si pedeca (se intielege totu din nestabilitatea ei) aduce si va mai aduce in scoli, va judeca viitoriulu. Acest'a numai va cunoste cu durerosa esperintia defectele ei cele mari si grele. — Vedemuca, cu tote ca s'a adoptatu odata in seole strabunele si a ajunsu a alunga si inlocui pe strainele lui Cirilu, totusi ortografi'a cu strabune dupa cum s'a fisatu din partea autorului nu se simte inca in stare a figura singura in invetiamentu, ci numai totu in paralelu cu civilele ciriliane. Cine nu e convinsu de acest'a caute numai la cartile incepatorie in clasele elementare si se va incredintia pe deplinu despre acestu adeveru.

Si ore ce e caus'a acestei fatalitati triste? — Nu e intru adeveru alta, de catu neesactitatea si nestabilitatea in care se afla lasatu ortografi'a cu strabune din partea autorului ei, pe candu cea cu cirile e un'a dintre cele mai perfecte din cate numai potu esista si totu odata si simpla, intrebuintiandu atatea litere seu semne cate sonuri suntu. Acesta necesitate sa o caute a o deplini si ortografi'a cu strabune si eata apoi amu ajunsu la rezultatulu doritu, ca sa se pota pred'a cetirea si scrierea dupa metodele cele moderne.

S'a si introdusu in secole elementare mai peste totu loculu metod'a cea noua de a invetia scrierea si cetirea de odata. Ei, dara apoi intempini greutati deca vei aplica ortografi'a fara nici o scara de trecere la tipulu ce ni-lu presentia ori ce carte scrisa pentru de a fi cetita. Am facutu unu pasiu oare ce amu ajunsu la unu stadiu mai fericitu in privint'a invetiamentului esindu din omoritoriulu de timpu si spiritulu alu silabismului. Inse ce folosu? — Pana mai deunadi invetia bitulu copilasiu a cetii cu cirile bisericesci a-si scrie numele si a-si insemna cate ce-va, si era bine, ca se folosia dupa cerintiele tempului de atunci. Incepura a-

poi a se introduce asiá numitel: „civile cirile“, cari se mai tinu inca si pana astadi alatu in scrisore, catu si in carti spre incurcatura si daun'a nostra; caci deca suntemu siliti a mai tine inca buchile in biserica, caci suntemu cu carti tiparite in felulu est'a provisionati inca pe dieci de ani, *) apoi ore ce lipsa avemu de a mai popularisa pe langa strabune si pe susu numitele „civile?“ Avemu in o carte de incepatori trei feluri de litere pentru tipariu si doue pentru scrisu, la olta cincifeluri. Invatia pe bietulu baiatu sa cetesca cu cirile, civile inscriu si pe tipariu, candu e deprinsu cu acestea, da implei capulu cu latine cu ortografia si chiaru litere mai de totu diferite de cele dintai, apoi mai pune-lu sa cetesca si „ciaslovulu“ care-i necesariu spre a se pute ruga lui Ddiu si ceti in cartile bisericesci: si apoi unde esi? unde ajungi? Lesne se pote vede ca ajungi acolo (mai invetiandu pe langa limba materna si cate o limba din celelalte din tiara), ca tocm'a si care a invetiatu cate 4—5 ani, destula procopsela, nu-si pote scrie nici numele bine cum trebuie, spre rusinea nostra. Mai adange inca si aceea, ca nu avemu destui invetiatori harnici, cari sa pota esi din aceste incurcaturi ortografice, si apoi ne putem face o intipuire despre progresulu in cultivarea poporului. Se petrecu in scola anii cei mai scumpi ai tineretiei numai cu incurcaturi ortografice, fara ca sa se invetie destulu din alte obiecte folositoare pentru viet'a practica, si din sciintiele neaperatu de lipsa fia-cariu cetatienu. Ba ce e mai multu vedemu omeni vechi cu multu mai tari in caracteru, mai bine crescuti si de multeori si mai procopsiti ca cei esiti din secolele moderne. Si ore sa fia vre-unu prospectu mai imbucuratori de progresu in secolele nostre populare, unde inca nici pana astadi nu avemu cartile necesarie? Nu-i aci legendariu, inim'a invetiamentului popularu, nu-i gramatica uniforma, nu-i cu unu cuventu nimic'a, tote remanu numai la bun'a orenduela si chibsiela a bietiloru invetiatori respectivi, cari pe langa alte mii de pedece si greutati, ce intempina in scola au a se lupta si cu aceste neajunsuri fatale. Tote aceste spuse aici spre a se pute delatura, aterna in gradulu celu mai inaltu dela intielegerea nostra in caus'a ortografiei. Pana n'omu ave ortografia basata pe unu principiu sanetosu, rationalu si practic, fisata si regulata, nu vomu putea ave nici cartile necesarie; almentrea aru debu sa se faca atatea carti scolastice, cate ortografii suntu. Apoi ast'a iara unde ne-aru duce, de nu pote acolo, ca in putine diecenii, deca nu ne vomu perde limb'a, vomu avea celu putinu atatea limbi cate ortografii. Socotu ca ast'a nimenea din noi nu doresce si nici nu vrea, dn contra tintimu cu totii a face o limba culta pentru toti romanii, si bine priceputa in ori ce provincia si in ori ce parte de lume unde numai se voru afla romani. Sa cugetamu dara bine si sa judecamu forte cu intielepchiune ce facemu. Literatur'a nostra acum incepe, deci ne e unu ce usioru a ne intielepti din esperintia altoru popore si a nu mai comite erorele in care au caditu ele, ci a face noi aceea, ce corespunde impregiurariloru si cerintelor presinti, si a porni pe o cale sigura, care sa ne duca apoi de siguru acolo, unde dorimu si debue sa ajungemu cu ori ce pretiu. Englezii, Francezii si Nemtii, toti s'aru intorce, venindu-si acum in fire, indreptu si aru simplificat ortografiile cele intr'adeveru in multe privintie chiaru absurde, insa unde potu ei la o literatura asiá de latita? Cu tote acestea baremu s'au unitu cu totii a scrie in unu chipu, dara noi — seracii de noi, inca nu ne putem uni nici pana acum! Cate carti avemu totu atatea ortografii si feluri de scrieri a unui si aceluasi cuventu, neprivindu si la intortochiarea (de care nu pote scapa in impregiurarile actuale nici unu scriitoriu) limbei, ce se afla in diferite scrieri periodice si neperiodice. Pretindemu ca cei ce trecu prin scoli sa cetesca, sa-si castige cunoscintie, sa-si lumineze mintea si nobileze inim'a, sa se faca barbati cu caracteru, virtuosi si folositoru societatii in tote privintiele, ba inca si nationalisti, si apoi sa si pota fi fundatorii unui futuriu mai fericite pentru natiune. Dara ore este acest'a si cu putintia? Eu credu ca in astfelu de contradicteri si abnormitati nici intr'unu chipu nu. Ast'a s'aru pute preinde incatu-va numai dela aceia, cari sa nu aiba alta ocupaciune, decatu numai a se ocupa cu sciintiele; caci debue nunumai sa studieze mii de cuvinte nepricepute, dar apoi chiaru si sute de feluri de bine — si reusciintie. Deci vine apoi, ca scriindu unulu mai de rendu cate ce-va vedi unu conglomeratu de diferite ortografii si litere incatu numai unulu initiatu bine pote cu multa greutate sa scota in urma vre-unu intielesu nesiguru si de multe-ori dubiu. Voru fi mai departe si alte cause pentru ce poporulu de astadi mai de rendu nu cetesce in acea mesura proportionalmente, ca cei de mai nainte chiaru si numai cu unu deceniu; caus'a principala e si remane insa intru adeveru numai ortografi'a.

(Va urmá.)

N. Miheltianu.

La situatiunea in Orientu.

Nimenea nu se indoiesce de crud'a opressiune ce de mai multu

*) Pentruca suntu inca multi, cari nu sciu ceti decatu cu de acestu soiu de litere, mai alesu din betrani.

de patru sute de ani apasa asupra creștinilor din Oriente, și tota lumea înțelege speranțele ce a deșteptat în aceste populații apăsate promisiunile ce le-a făcut Europa în tratatul din Paris în 1856. Acele promisiuni, ce facu parte din tratatul din 1856 sunt atât de puternice pe câtă va voi Europa. Din nefericire Europa a incredințiat executarea acelor promisiuni lealității și umanității Turciei. Tratatul din Paris a creat populațiilor creștine, ce traiesc în imperiul otoman, drepturi, pe cari nimeni nu le poate contesta; dar a uitat să crească garanție spre a menține și a apăra acele drepturi. Drepturi fără garanție, nimic care să fie o sursă mai fecundă de plângeri și de agitații.

Acesta simțimentul alu opresiunii, cu atât mai penibil cu câtă dreptul este recunoscut și proclamat în același timp pe când este violat; această conștiință a injustiției pe care o suferu în locul justiției ce li s'a promis solemn, toate acestea esplică plângerile Candianilor și rezistența sau insurecțiunea lor.

Amu audim persoane ce cunosc Orientele, și cari l'au locuit, dicându cu ciuda că, acum 50 sau 60 de ani, creștinii din Oriente n'aveau pretenziunile și cerințele ce au acum. Acele persoane au dreptate istoricesc: ele uita numai, că multe lucruri s'au schimbat de 60 de ani în Europa și că trebuie a acusa schimbările ce s'au făcut în Europa, în evenimente și în idei, în instituții și în simțimente, pentru schimbările ce s'au făcut în cugetările și revoluțiunile creștinilor din Oriente. Pentru ce s'au ocupat Europa de ei? Sau mai bine, pentru ce Europa s'a lasat a se mișca și agita prin nesce simțimente de umanitate și de justiție pe care le interdicea alte dăți? De ce, în 1821, a fost cuprinsă de entuziasmu pentru reînvierea Greciei? Pentru ce opiniunea publică a prescris pretutindenea în Europa suveranilor și diplomatilor apărarea și liberarea Greciei? Pentru ce a luat partid și cauză martirilor contra călăilor, a apăsătorilor contra apăsătorilor, a slabilor contra celor tari? Trebuie a rezista la această îndurare compromițătoare; trebuie cel puțin să facă, cum facu acei oameni simțitori ce nu mergu nici odată să ajute pre amicii lor suferind, pentru că ar simți multă durere vedându-i suferind. Departe de această, Europa a ajutat pretutindenea, a susținut și a încurajat pre Greci, și prin Greci pre Candiani cari, dela 1821, au luat o parte glorioasă la insurecțiunea creștină. Credi că aceste ajutoare și aceste încurajări nu crează oare nici o legătură între cei ce le dau și cei ce le primesc? Ele crează datorie de recunoștință, dar crează totu deodată și speranțe și așteptări.

Ajutati și protecți de Europa, creștinii din Oriente n'au mai întors ochii lor dela Europa. Ori de câte ori suferu, ei cugetă îndată că Europa va veni a-i ajuta și a-i apăra. Au oare care dreptu de a conta pe densă; căci, în 1854, când a început războiul din Crimeea, Franța, Anglia și Austria s'au îngăgiat a ajuta și susține pre creștinii din Oriente. Ele n'au voit a-i abandona protecțiunii exclusive a Rusiei. Aci dar nu este cestiunea de entuziasmu popularu numai, este vorba de îngăgiminte diplomatice și internaționale. Duce-se-va că, fiindu creștinii din Oriente n'au figurat printre puterile contractanți ale tratatului din 1856, n'au dreptul de a reclama executarea lor?

Aru fi, în adevăru unu lucru straniu că acei ale căroru titluri și drepturi au fost recunoscute să fie singurii ce nu le pot reclama. Pentru ce elinii n'au puté oare avé recursu la patronii lor legitimi și naturali? Insa candianii n'au făcutu altu ce-va. Ei au implorat justiția Sultanului, care fiindu suveranul lor legal, le este datoriu ajutoriu și protecțiune. Sultanulu a refuzet de a ascultă rugăciunile lor, ei au recursu la intervenirea consilierilor europeni, cari reprezintă puterile semnătoare tratatului din 1856. Este oare o procesura mai esactă și mai regulată? Dar poté plângându-se, au radicat vocea pre tare? Nu ne place că rănitii să strige pre tare. Impunem modestia nefericirii. — Cățiți petițiunile Candianilor, fie cătra Sultanu, fie cătra consiliu puterilor europene; ce limbăgiu moderat! Ce doleanțe circumpecte, se simte în ele țări limbăgiului unu poporului căruia Europa i-a recunoscut și i-a creat drepturi, această este adevăratu; dar acestu popor nu cere mai multu decâtă drepturile ce tratatele i-au atribuit. Nu trebuie în adevăru să se ostenească cine-va de a o repeti: cestiunea Candiana procede din tratatul din 1856. Candianii nu reclama și nu resistu decâtă pentru că Turcia nu execută clausile regenerătoare ale Orientului creștinu inserate de Europa în acestu tratat.

Saint-Marc-Girardin.

„Rom.“ (Journal des Debats).

Din Bucovina. „Zukunft“ aduce sub acestu titlu cu datulu dela 11 Septembrie o corespondință originală, care arată îngrijirile de care sunt cuprinși românii din Bucovina față cu situațiunea de față. Eata testulu corespondinței:

„Cestiunea uniunii Bucovinei cu Galitiă desbatută cu serioșitate în mai multe diuarie, cu deosebire inși în foile polone, ocupa foarte viu și pre locuitorimea românească din Bucovina. Poporul de națiunea noastră (româna din Bucovina R.) este foarte îngrijit, ca va cădea victima unei națiuni politice vecine și totodată prefe-

rata, precândă alte națiuni au prospecte de concesiuni însemnate și visează chiaru de egemonii preste alte popore și țeri.

În față acestor îngrijiri ale naționalităților mai mici, și speranțe ale celor mai mari, noi românii stămu bunii, ca principiulu celu expresu de ani de monarcu și adencu întipăritu în conștiința poporelor, — principiulu egalei îndreptății naționale, va remanea nu numai neclătitu, ci tocmă acum va ajunge la dorită realizare, pentru că numai în estu modu se voru putea de o parte mulcomi dreptele plângeri, iera de alta parte se va putea aduce în consunanță garantată autonomia specifică a părților singuratică cu puterea unitară a imperiului.

Păna acum au fost mai multă mai puțin plângeri contra sistemului de centralizațiune în favoarea egemoniei germanismului; dar oare amutirearu asemenea plângeri după introducerea sistemului istoricu de grupe de țeri?

Spre a aminti de astadata numai de Bucovina, o țierisora, care e de mare însemnătate la resaritul imperiului, cum s'aru puté acomoda românii acestei țieri de corôna subordinațiunii și egemoniei polone, români, cari prin originea, religiunea, moravurile, instituțiunile, limbă și istoria lor se deosebesc cu totul de Galitiă?

Ni suntu încă în via memoria măsurile venite dela Leopold (Lemberg), pe tempulu îndesării amînistratiive a Bucovinei în Galitiă, cându se introduse limbă polonă în școlile populare, se umplă țiera cu oficianti poloni și se luara și alte măsuri spre daună poporului nostru. Preste ranele aceste abia a crescutu puțină petiția, suntu inși departe de a fi cu totul vindecate; rane, cauzate populațiunii române a acestei țieri prin polonismu în privința limbii, în privința economică națională și chiaru și în privința confesiunală. Dăca cum-va această țiera, prelânga totă garantarea autonomiei și garantarea statului quo, la primirea aceleiasi, iara aru fi supusa apăsării polonismului, atunci s'aru lasă firesce sortiei neîncunginabile; noi inși cei ce vomu binele Austriei nu putem a nu ne exprime liberu, că tocmă o atare măsură aru fi numai bună, de a departă și instraină de centrulu Vienei o țiera, carea știu să pretinșcă nemijlocită pusețiune sub regimulu centralu.

Pre lângă diversitatea părților singuratică ale imperiului alta scapare nu este pentru aceste și pentru monarchia decâtă federatiunea, și această numai atunci poté reesi bine, dăca de o parte fie-care individualitate de țiera ce exista după dreptulu publicu, capeta amînistratiune și reprezentanță proprie, de alta parte dăca părțile imperiului pentru afacerile comune se aduna în unu congresu imperialu generalu. Se înțelege de sine, că autoritățile amînistrative a le justiției asemenea și instituțiunile de reprezentanță de țiera și districte să numai fie plantăgie de germanismu, ci limbă țierei să fie și limbă oficială a autorităților amînistrative și juridice, observându-se precătu se poté și limbile ce au ajuns la o valoare în alte țeri, iera cea germană să se întrebuinteze în corespondință cu locurile centrale.

Această va turbură multimea oficiantiloru nemți aplicati încă în singuraticele țeri de corôna, dară ei trebuie să cugete că statulu și poporele nu sntu pentru oficianti, ci această pentru stat. De altminteia acesti domni să-si însușiască limbă acelei țieri, unde voru să funcționeze atât în privința vorbirei câtă și a scrierei și voru fi și densii asiă de bine primiti, că și cei naționali.

Dăca inși s'aru mai aduce înainte minuiosă temere, ca atari oficiali naționali folosesc pusețiunea lor, nu în favoarea statului, ci în favoarea intereselor specialu naționale și asiă garantăza mai puțin de deforță cu carea se oblegu prin juramentu, — amu ave să observămu cu serioșitate, că tocmă o atare neîncredere este foarte vatămătoare pentru popore, și că prin asiă ce-va cauzei celei bune, la carea ținu toate poporele, se facu servitii foarte rele, pentru că dăca se va sgudu odată încrederea reciprocă sau va dispărea, apoi ori ce măsuri, nu voru mai fi în stare a suplini legămentulu celu moralu alu țierilor, prin carele aceste se ținu la oalta.

În fine noi românii nu putem, că să nu exprimămu părerea, că o norocoasă deslegare a cestiunilor constituționali nu se poté altu felu decâtă pe calea unu congresu generalu imperialu ad hoc, la care să se tramita deputati din toate țierile de corôna singuratică.

„Zkft“ face următoarea notiță îndată la începutulu corespondinței:

„Purcediendu dela principiulu, că în privința cestiunilor de dreptulu publicu, trebuie ascultată ori-care voce, aducem la cunoștință lectoriloru noștri această manifestatiune.“

S a b i i u 7. Sept. (Felurite.) Din septemână trecută avem să înregistrămu unu focu, care izbucni, în seră de diuă tergului de țiera, aici în pravală de harthia a lui K r a b s, care focu inși se suprimă în grabă.

Astadi, după cum înțelegem, se va face instalarea preotulu evangelicu din locu, despre a căru alegere se facu amintire în unu nr. de mai înainte alu foiei noastre. — Cotim în „Hrm. Ztg.“ că în viitoriu va garnizonă în Sabiu regim. de inf. Hartman. — Gaz. Tr. spune

de unu escesu in Turd'a, din caus'a ca unu **S e c u i u** vindea tabacu cu papusi'a, negenatu in piati'a acelu orasiu. Omenii finantiei vrendu sa confiscu tabaculu au datu de opositiune, carea (opositiunea) provocandu-se la libertatea ce domnesce acum, credea ca nu mai este monopolu. Pre candu decurgea desbaterile de principiu, intre multime si finanti, in urm'a carei cesti din urma se retraseru in casarm'a loru, o fractiune din opositiune, dupa o esplacatiune mai nerigurósa a libertátiei, au facutu sa dispara tabaculu neconfiscatu din carulu bietului Secuiu, póte cá nu cum-va mai târdiu totusi sa incapa in mânilé finantiloru.

R o s i ' a (lânga Sabiiu), in 23 Augustu 1866.

On. Dle Redactor! Te rogu sa primesci in pretiuitulu nostru diurnalu *Telegr. Rom.* urmatórele :

Cu machnire amu trebuitu subscrisulu, sa celescu articolulu intitulatu „Conferintie invetiatoresci“ din Sabiiu dto 13 Aug. 1866 la care mi iau voia a reflectá, fiindca invinuesce pe intrég'a Preotfime in genere, ca acelu articulu au fostu scrisu chiaru fára precautiune destula, pentruca prin acelu singuru, nu numai ca nu se voru cáf aceia ce suntu de casitu, dara au facutu sange reu si intre acei preoti, cari de altmintrea pâna acum'a si-au datu tóta silinti'a, intru facerea progressului scolasticu si in intielegere buna cu invetiatorii loru.

Precumca noi Preotii prin Cercularulu on. Sc. Protop. resp. inaintea tinutei conferintie trimisu, n'amu fostu chieamati a luá parte la acele Conferintie, si dílele in care au acelea de a se tiné, si obiectele de pertractare acolo, si mai departe, ca nici unu invetiatoriu se nu absenteze sub nici unu feliu de cuventu, si alte nimic'a, este fára tóta indoiél'a.

Scriitoriulu acelu articulu au trebuitu, (dara nici acum'a nu e prea târdiu, de a indreptá) ca, pe invetiatorii acei'a, cari au radiecatu glasulu loru asupr'a Preotiloru loru, de impedeatori, intru implinirea misiunii loru celei grele invetiatoresci, sa-i fia insemnatu cu numele si din ce comuna, precum si pre acei Preoti lenesi, cari numai ca n'au datu mâna de ajutoriu cu tóta silinti'a invetiatoriloru spre a ajunge la scopulu luminárei si alu desvoltárei poporului, dara au si impedeatu pe invetiatori de a puté propasí, si cum? ca sa se scia chiaru, carii suntu acei Preoti? iara acei'a care ni-amu jertfitu cu trupu si sufletu, si suntemu insufletiti de metod'a cea nóua a invetiatoriloru si traimu in fórté buna intielegere la olalta cu invetiatorii, pentru binele obscescu, si nici nu credemu sa se fia facutu din partea tuturoru invetiatoriloru nostri acea observatiune, de care se amintesce in desu pomenitulu articulu, ne credemu a avea tóta dreptatea a ne aperá onórea, si a díce numai atât'a : ca totu pomulu din rodulu lui se cunoşce.

Credu mai departe, ca, Ven. Inspectoratu Distr. de scóla, care are informatiunea cea mai buna, despre Preotii sei diligenti si negligenti, in acésta privintia, nu va lasá acésta pata si pe cei nevinovati a o suferí, pentru cei rei, si va sci face intielépt'a deslusire la raportulu seu, celu va face la Directiunea Suprema scolaru, ca altmintrea intru adeveru si cei buni voru deveni rei lucratori in vi'a Domnului, vedindu, ca nu se padiesce cuventulu stei Evangelie, „ca fiesce carele dupa faptele lu va luá.“

I. Bând'a Parochu gr. or.

(Aflámu tocm'a, ca coresp. nostru nu pórtá vin'a, ci invatiatorii respectivi, cari trebuiá sa fia conscientiosi si sa deslusiésca lucrulu dupa cum este. R.)

Brasiovu. Dupa scirile ce le avemu de aci atâtu private câtu si din foile ce aparu acolo, aflámu ca coler'a dupa o pausa mica au inceputu de nou a-si cere jertfele sele. Din acésta cauza, la consiliulu mediciloru, se mai amana deschiderea scóloru pâna la 1 Octobré. (Mai antáius'a fostu amanatu pâna la 17 Sept.) n.

Dupa „Kr. Ztg.“ au muritu in Brasiovu dela 1 pâna la 8 Septembre c. n. 78 de individi, dintre cari 37 barbati si 41 femei. „Gaz. Trans.“ afirma ca din acesti'a numai 55 au muritu de colera, iera ceilalti de alte bóle si unii de fric'a colerei. Dupa nationalitáti au muritu 19 romani, 9 unguri, 2 evrei si 48 sasi si nemti.

V a r i e t á t i.

(M u l t i a m i t a p u b l i c a.) Subscrisulu avui norocire a fi impartasitu in anulu trecut de studii 1865/6 cu unu stipendiu anuale de 50 fl. v. a. din fondulu Franciscu-Iosefinu, cu care pre lânga alte asemenea ajutore mi fu cu putintia a absolví studiulu juridice la Academi'a ces. reg. de aici, si pentru care mi iau indrasnéla a duce prin acésta cea mai caldurósa multiamita atâtu acelor'a, carii prin fundarea acestui institutu filantropicu si-au castigatu merite de eterna reminiscintia, câtu si acelor'a, carii a stáruitu pâna acum'a si cari stárnescu pentru sustinerea acestui'a si impartásirea tineriloru lipsiti de mijlócele necesarie pe calea cea frumósa a studiiloru. Sabiiu in 13/1 Septembre 1866.

B a s i l i u G r e a v u Juristu absolutu.

Nr. 18—3

Concursu.

Fiindca stipendistii fundatiunei Franciscu-Iosifiane, ce se afla

Redactoru respundietoriu **Nicolau Cristea.**

la Archidiecea'nóstra greco-resariténa n'au satisfacutu datorintiei loru fatia cu statutele acestei fundatiuni, pentru aceea tóte stipendiele acestei fundatiuni se dechiara de vacante, si prin acésta se escrie concursu pâna in 20 Septembre calend. nostru, si adeca :

1) dóne stipendii de cate 200 fl. v. a. pentru studii dela vreo facultate la universitate; si

2) dóne stipendii de câte 100 f. eventualminte patru de câte 50 fl. v. a. pentru studentii dela academiile din patria.

Concurentii suntu datori a produce atestatu de maturitate, de paupertate, de moralitate si de botezu, ca suntu de relig'i'a greco-orientale si din archidiecea'nóstra, care pâna la terminulu susu insemnatu au a si le inaintá Esceletiei Sele Par. Archiepiscopu si Mitropolitu cá presiedintele acestei fundatiuni.

Sabiiu 28 Augustu 1866.

Efori'a archidieceana.

Nr. 22—2

Concursu.

Pentru intregirea statiunilor vacante de Invetiatori din comunitatile gr. resar. Costeiu si Gartenisiu, ce suntu ingremiate inclitului Comitatu temesianu si protopresbiteratulu greco-orientalu románu alu Versietiuului se escrie prin acésta concursu.

Cu aceste statiuni suntu impreunate urmatórele emolumente anuale :

I. Costeiu.

a) in bani gat'a : léfa anuale de 105 fl. v. a.

b) in naturale : 30 metie de gráu, 20 metie de cucuruзу, 100 punti pe clisa, 50 punti de sare, 25 punti de lumini, 6 stângini de lemne de arsu, 1 jugeru de semenatura si o gradina de 140 stângini patrati pe lânga locuintia libera.

II. Gartenisiu.

a) in bani gat'a : léfa anuale de 84 fl. v.

b) in naturale : 18 metie de gráu, 18 metie de cucuruзу, 100 punti de clisa, 50 punti de sare, 11 punti de lumini, 4 stângini de lemne de arsu si 4 jugere de semenatura.

Doritorii de a ocupá aceste posturi de invetiatori voru avé a inzestrá petitiunile loru concursuale timbrate, dupa cuviintia, cu estrasulu de botezu, cu atestatele despre absolvirea cu sporiu bunu a cursulu pedagogicu in institutulu preparandialu din Aradu, apoi despre servitiulu de pâna acum si purtarea loru morale si politica si astu-feliu inzestrate le voru substerne Ven. Consistoriu dreptu maritoriu alu diecesei Caransebesiului pâna la 25 Septembre c. v. 1866.

Caransebesiu 1 Septembre 1866.

Consistoriulu diecesei Caransebesiului.

Nr. 19—2

Publicare de concursu.

Devenindu vacanta statiunea invetiatorésca din Rip'a de josu, care e impreunata cu unu salariu anualu de 125 f., cuartiru si lemne, la care se publica concursu pâna in 20 Octobré a. c.

Doritorii de a ocupá acestu postu pâna la tempulu presiptu sa se adresedie la subscrisulu cu cerutele documente.

Idicelu in 28 Augustu 1866.

I o s i f u B r a n c o v a n u ,
Protopopu.

Nr. 17—2

Concursu.

La scól'a capitala gr. or. din Bradu comitatulu Zarandului a devenitu vacantu postulu invetiatoriului de clas'a I. cu salariu anualu de 336 fl. v. a. cuartiru si lemne de focu, precum si postulu invetiatoriului de clas'a a II. cu unu salariu anualu de 400 fl. si 50 fl. v. a. cá relutu de cuartiru.

Competentii la aceste posturi au a-si tramite rogárele loru adresate presidiulu comisiunei scolare subscrisa celu multu pâna in 15/27 Septembre a. c. si a documentá ca suntu de religiunea gr. or. cu purtare morala buna, pedagogi seu teologi absoluti si posedu cunoscintia limbei románe si a limbiloru magiara si germana seu celu putínu a unei dintre aceste din urma.

Bai'a de Crisiu 21 Augustu (2 Sept.) 1866.

Presidiulu Com. scol. gr. or. a
Zarandului.

N. 14—1

Edictu.

Bucuru Grebenea din opidulu Resinari in Scaunulu Sabiiului, care mai de siepte ani, cu necredintia au parasitu pre legiuit'a sea socia A n n'a nascuta A l e m a n u F r i n u totu de acolo, prin acésta, se citeza, ea dela datulu mai din josu, in terminu de unu anu si o dí, cu atat'a mai tare sa se infatisiedie inaintea forulu protopopescu subscrisu, cu câtu ca la din contra, se va decide divortiu muierii sele la intielesulu SS. Canóne ale bisericei nóstre dreptu credincióse resaritene, si in absentia densului.

Scaunulu Protopresbiteralu gr. res. alu Tractulu Sabiiutui alu II-lea.
Sabiiu 22 Augustu 1866.

I o a n n e P a n n o v i c i u ,
Protopresbiteru.

INDREPT, din nr. trecut. La Variet. „Terg. Sab. in urma e de a se adauge: p a r e c h i ' a ; in nr. 69 la publ. ban. incursi la fond. As. la t) sa se cetésca: I. Dra'i'a, z) B. Pauletti, pp) Michaila.

Editor'a si tipariulu tipografiei archidieceane.